

egunekoa

Joxe Azurmendi

(Idazlea)

Arizmendiarieta eta gu

Hil honen 29an egingo du Don Jose Maria Arizmendiarietaren heriotzaren hogeita bost urtegarrena. Apaiza zen. Markinan jaioa, Barinagako auzoan, Iturbe baserrian (1915). Hiru Baskongadak oraindik diozesi bakarria ziren orduan (Bilbon eta Donostian Francok ipini ditu, gerra ondano, Gotzainak, hiron batasuna apurtzeko) eta Gasteizko Seminarioan egin zituen ikasketak. Manuel Lekuona eta Barandiaran izan ditu, besteak beste, irakasle. Seminarioan euskaltzalea zen. Gerra Zibila hasi zenean (1936) Eusko Gudarosteko milizietan zerbitu zuen, kazetari gisa, *Gudari-n* eta *Eguna-n*. Bilbo erortzean «nazionallek» preso sartu zuten (1937). Nahikoa justu salbatu du lepoa. Kartzelako bere lagunak fusilatutak ziren artean, bera Burgosko Kaserna Jeneraleran eraman zuten soldadu, han Armada frankistarentzat bulegari lanetan aritzera. Kasernako denbora librean apaizgaiaren ikasketak jarraitzeko aprobetxatzen zuen. Gerra amaitzean (1939) Gasteizera itzuli, teologia burutu eta apaiztu egin zen. Meza Berria Markinan eman eta zuzenean Arrasatera destinatu zuten, hau izan da bere apaizetako aurreneko eta azkeneko destinoa: 1941eko urtarrilaren bostean, orduan zortzi mila arima inguruko Arrasaten jaitsi zen trenetik, kartoizko maleta xahar batekin, han geldituko da hil arte (1976).

Arizmendiarieta Arrasateko mugimendu kooperatiboaren sortzailea izateagatik da ezaguna -edo, entzuna, hobeto esateko. Zeren eta oso ezaguna apenas baita gure artean. Izan ere, bere lana apala izan da. Iraunkorra, sakona, dirdai gutxikoa, pedagogikoa. Bere lanik gehiena gazteen hezkuntzan egin du. Deus ez apartekorik.

Apaiz gazte batek herri koskon bateko gazteekin egin zezakeena. Hezkuntza lantxo horren emaitza da, gero etorri eta orain denak txunditzen dituen Arrasateko mugimendu kooperatibo erraldoi guztia.

Zerk egin du eta egiten du oraindik Arizmendiarieta interesgarri? Bere ideiek. Alegia, nahikoa da bera ezagutu zutenak ezagutzea, pertsona bezala ere indar sekretu izugarri bat eduki izan behar duela, oharrezko. Denek ez bide zuten maitatu. Jauntxo Jauntzat «apaiz gorri» txoro bat ei zen; Jauntxo Andreentzat «*ese cura que ni sabe hablar bien castellano*». Baina maitatu zutenek nola maitatu eta eskertzen duten oraindik ere, ondo ikusten da Arrasate aldean. Bera ezagutu ez dugun guztiontzat, aldiz, bere pentsamendua eta obra gelditzen zaigu.

Arizmendiarietak liburu bat bakarria ez du idatzi, baina ehunka hitzaldi eta artikulu egin du. Aleka aleka erein du bere pentsamendua urteetan barrena. Lan hori bilduta dago, argitaratzeke badago ere. Orain badugu, ordea, liburu oso egoki bat haren pentsamendua ezagutzeko: *Lankidetzaren Arizmendiarietaren pentsamendua* duzu izenburua, elkarlanean egin eta Mondragon Unibertsitateko «Lanki» ikertegiak argitaratua (2000). Egileen artean, EGUNKARIAREN irakurleentzat aski ezagunak Jon Sarasua eta Joseba Azkarraga daude batik bat; Nerea Agirre, Eunate Elio, Oihana García eta Aina Udaondo lankide gazteagoek ere esku hartu dute bertan. Ikuspegi didaktiko eta dibulgatzaile batez, liburuak, Arizmendiarietaren pentsamendua XXI. mendeari zer eskaintzen dion, ederki azaldu du, modu argi eta grafikoan.

Langileriak, bere buruaren jabe bihur-

tzeko, bere pentsamendu propioa behar du. Ezaguna da, garai bakoitzeko pentsamendu dominatzailea, dominatzaileen pentsamendua izan ohi dela. Hori zapartatu gabe ez dute dominatuek askatasuna lortuko. Arizmendiarietak hori bilatzen du. Ez da iraultzailea, iraultzarekin ez-tanda bat ulertzen bada. Baina helmugan iraultza bat espero du, astiro astiro eta egunoro eragindako aldaketatik. Iraultzaren bortxakeria eta ondoriozko diktatura ekin asmoz, kapitalismoa urratsez urrats gainditzeko «eraldaketa proiektua» da harena.

Arizmendiarietak ez du historia unibertsalaren teoria handi konplexurik. Harena lanaren, pertsonaren, askatasunaren filosofia xume bat da. Berak ez ditu langileak emantzipatu nahi: langileak, edo beraiek emantzipatzen dira, edo ez dira sekula emantzipatuko. Ezin ditu beraien lekuan besteren batek emantzipatu. Beraz, Arizmendiarietak inoiz ez du bere pentsamendua dogmatizatuko. Arrasateko «esperientziak» mintzatuko da, absolutismo izpirikgabe. Beste esperientzia modu asko da posible askatasunaren bila. Eta denek elkar osatu behar dute.

Haren filosofia egunoroko ekintzaren gainean egunoro garatuz doan gogoeta da. Egunoro jarraitu beharrekoa. Behin eta berriaz gogoratzen zuen, Arrasateko kooperatibismoak Euskal Herriko auzo-lan ohituratik eta gerra aurreko sindikalismotik asko ikasi zuela. Eta esperantza inoiz ez zuen galdu, sindikatuek berriro tradizio hura berratu eta, kooperatibekin batera, gogoeta berri bat abiatuko zutela, guztien artean langileria osoaren emantzipazioa fronte zabal batean aitzinarazteko.